

negligis. Quare autem amas ista, nisi quia pulchra sunt? Possunt esse tam pulchra, quam ille a quo facta sunt? Miraris hæc, quia illum non vides: sed per ea quæ miraris, ama quem non vides. Interroga creaturam; si a se ipsa est, remane in illa: si autem ab illo est, non ob aliud perniciosa est amatori, nisi quia præponitur Creatori. Quare hoc dixi? Propter versum istum, fratres. Mortui ergo erant, qui propterea Deum colebant, ut eis secundum carnem bene esset: « Sapere enim secundum carnem » mors est<sup>1</sup>: » et mortui sunt qui non Deum gratis colunt, id est, quia ipse bonus est, non quia dat talia bona, quæ dat et non bonis. Pecuniam vis a Deo? Habet et latro. Uxorem, fœcunditatem filiorum, salutem corporis, dignitatem sæculi, attende quam multi mali habent. Hoc est totum propter quod eum colis? Nutabunt pedes tui, putabis te sine causa colere, quando in eis vides ista qui eum non colunt<sup>2</sup>. Ergo ista dat omnia etiam malis, se solum servat bonis. « Vivificabis nos: » nam mortui eramus, quando terrenis rebus inhærebamus; mortui eramus, quando terreni hominis imaginem portabamus. « Vivificabis nos: » innovabis nos, vitam interioris hominis dabis nobis. « Et nomen tuum invocabimus: » id est, te diligemus. Tu nobis dulcis eris remissor peccatorum nostrorum, tu eris totum præmium justificarum. « Domine Deus » virtutum converte nos, et ostende faciem tuam, et salvi » erimus<sup>3</sup>. »

<sup>1</sup> Rom. viii, 6. — <sup>2</sup> Psal. lxxii, 2. — <sup>3</sup> Id. lxxix, 20.

## ENARRATIO

## IN PSALMUM LXXX.

## Sermo ad plebem carthaginensem.

I. LOQUI ad vos de præsentis Psalmo suscepimus<sup>1</sup>: adjuvet vocem nostram quies vestra; etenim aliquanto est obtusior: dabit ei vires intentio audientium, et adiutorium jubentis ut loquar. Titulum habet Psalmus iste: « In finem pro torcularibus, quinta sabbati, Psalmus » ipsi Asaph. » In unum titulum multa sunt congesta mysteria, ita tamen ut limen Psalmi indicet interiora. Cum de torcularibus locuturi sumus, nemo vestrum aliquid expectet nos dicturos esse de lacu, de prelo, de fiscinis: quia nec ipse Psalmus hoc habet, et ideo magis indicat mysterium. Nam et si aliquid tale Psalmi textus contineret, non deesset qui putaret ad litteram esse accipienda torcularia, nec aliquid illic amplius requirendum, nec mystice aliquid positum, et sacrate significatum; sed diceret: Simpliciter Psalmus de torcularibus loquitur, et tu mihi nescio quid aliud suspicaris. Nihil hic tale audistis, cum legeretur. Ergo accipite torcularia mysterium Ecclesiæ, quod nunc agitur. In torcularibus animadvertimus quædam tria, pressuram, et de pressura quædam duo, unum recondendum, alterum projiciendum. Fit ergo in torculari conculcatio, tribulatio, pondus: et in his oleum eliquatur occulte in gemellarium, amurca publice per

<sup>1</sup> Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 1, 2.

plateas currit. Intendite ad magnum hoc spectaculum. Non enim desinit Deus edere nobis quod cum magno gaudio spectemus, aut circi insania huic spectaculo comparanda est. Illa ad amurcam pertinet, hoc ad oleum. Quando ergo auditis contumaciter garrere blasphemos, et dicere abundare pressuras temporibus christianis; scitis enim quia hoc amant dicere: et vetus quidem, sed a temporibus christianis cœpit proverbium: Non pluit Deus, duc ad Christianos. Quanquam priores ista dixerunt. Isti autem modo dicunt et quia pluit Deus, duc ad Christianos. Non pluit Deus, non seminamus: pluit Deus, non trituras. Et inde volunt superbire, unde deberent amplius supplicare, eligentes blasphemare quam orare. Cum ergo ista commemorant, cum ista jactant, cum ista dicunt, et contumaciter dicunt, non cum timore, sed cum elatione, non vos perturbent. Puta enim quia pressuræ abundant, tu oleum esto. Nigra tenebris ignorantiae amurca insultet, et illa tanquam per plateas projecta publice insultet: tu apud te in corde tuo, ubi qui videt in occulto reddet tibi<sup>1</sup>, liquare in gemellarium. Oliva in arbore quibusdam quidem tempestatibus agitatur, non tamen pressuris torcularis atteritur; ideo utrumque simul pendet ex arbore, et quod projiciendum est, et quod recondendum est: at ubi ad torcular et pressuras ventum fuerit, utrumque discernitur, dirimitur; et aliud appetitur, aliud respuitur. Vultis nosse vim torcularium istorum? Ut unum aliquid dicam, unde et ipsi murmurant qui ea faciunt: Quantæ, inquit, rapinæ temporibus nostris, quantæ pressuræ innocentium, quantæ expoliationes rerum alienarum? Ita sane in amurcam attendis, quia rapiuntur res alienæ: in oleum non attendis, quia pauperibus donantur et propriæ. Non habebat antiquitas tales raptores rerum alienarum: sed non

<sup>1</sup> Matth. vi, 6.

habebat antiquitas tales donatores rerum suarum. Aliquanto esto curiosior in torculari, noli hoc solum videre quod publice fluit: est aliquid quod quærendo invenias. Discute, audi, cognosce quam multi faciunt, quod ex ore Domini cum audisset unus dives, tristis abscessit. Ex Evangelio multi audiunt: « Vade, vende omnia quæ possides, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlis, » et veni sequere me<sup>1</sup>. » Non attendis quam multi id faciunt? Pauci, inquit, sunt. Ipsi tamen pauci oleum sunt; et qui bene utuntur his rebus quas possident, ad oleum pertinent. Adjunge omnia, et videbis patrisfamilias tui plenas apothecas. Vides raptorem qualem nunquam vidisti: vide contemptorem rerum suarum qualem nunquam vidisti. Lauda torcularia, impletur prophetia de Apocalypsi: « Justus justior fiat, et sordidus sordescat » adhuc<sup>2</sup>. » Ecce torcularia in hac sententia: « Justus justior fiat, et sordidus sordescat adhuc. »

II. Quare et « Quinta sabbati? » quid est hoc? Recurramus ad prima opera Dei, ne forte ibi aliquid inveniamus, quo et sacramentum intelligamus. Sabbatum enim septimus dies est, quo requievit Deus ab omnibus operibus suis<sup>3</sup>, magnum intimans mysterium quietis nostræ futuræ ab omnibus operibus nostris. Prima sabbati dicitur primus dies, quem Dominicum etiam nominamus: secunda sabbati, secundus dies; tertia sabbati, tertius dies; quarta sabbati, quartus; quinta ergo sabbati, quintus a Dominico die: post quem sexta sabbati, sextus dies; et ipsum sabbatum, septimus dies. Videte itaque quibus loquatur hic Psalmus. Videtur enim mihi quoniam baptizatis loquitur. Quinto enim die Deus ex aquis creavit animalia: quinto die, id est, quinta sabbati dixit Deus: « Producant aquæ reptilia animarum vivarum<sup>4</sup>. » Videte ergo

<sup>1</sup> Matth. xix, 21. — <sup>2</sup> Apoc. xxii, 11. — <sup>3</sup> Gen. ii, 2. — <sup>4</sup> Id. i, 20.

vos, in quibus jam produxerunt aquæ reptilia animarum vivarum. Vos enim ad torcularia pertinetis : et in vobis quos produxerunt aquæ, aliud eliquatur, aliud projicitur. Sunt enim multi non digne viventes baptismo, quod perciperunt. Quam multi enim baptizati hodie circum implere, quam istam basilicam maluerunt ! Quam multi baptizati, aut casas in vicis faciunt, aut non fieri conqueruntur ! Psalmus autem iste « Pro torcularibus et quinta sabbati, » in pressura discretionis, et in sacramento baptismi, cantatur « Ipsi Asaph. » Asaph homo quidam fuit hoc nomine appellatus, sicut Idithun, sicut Core, sicut alia nomina quæ invenimus in titulis Psalmorum : interpretatio tamen nominis mysterium intimat occultæ veritatis. Asaph quippe latine dicitur Congregatio. Ergo « Pro torcularibus, quinta » sabbati, » cantatur « Ipsi Asaph, » id est, pro pressura discernente, baptizatis ex aqua renatis, cantatur Psalmus dominicæ congregationi. Titulum in limine legimus, et in his prelis quid sibi velit, intelleximus : jam si placet etiam ipsam domum operis, id est, ipsius torcularis interiora videamus. Intremus, inspiciamus, gaudeamus, timeamus, appetamus, fugiamus. Omnia enim hæc inventuri estis in hac interiore domo, id est, in textu ipsius Psalmi, cum legere, et adjuvante Domino, quod donaverit loqui cœperimus.

III. Ecce vos, o Asaph, congregatio Domini : « Exultate Deo adjutori nostro<sup>1</sup>. » Vos qui congregati estis hodie, vos hodie Asaph Domini, siquidem vobis canitur Psalmus, ipsi Asaph : « Exultate Deo adjutori nostro. » Exultant alii circo, vos Deo : exultant alii deceptorum suo, exultate vos adjutori vestro : exultant alii Deo suo ventri suo, exultate vos Deo vestro adjutori vestro. « Jubilate » Deo Jacob. » Quia et vos pertinetis ad Jacob : imo vos estis Jacob, minor populus, cui servit major<sup>2</sup>. « Jubilate

<sup>1</sup> Psal. LXXX, 2. — <sup>2</sup> Gen. xxv, 23.

» Deo Jacob. » Quidquid verbis explicare non poteritis, non ideo tamen ab exultatione cessetis : quod poteritis explicare, clamate ; quod non potestis, « Jubilate. » Etenim ex abundantia gaudiorum, cui verba sufficere non possunt, in jubilationem solet erumpere, « Jubilate Deo » Jacob. »

IV. « Accipite psalmum, et date tympanum<sup>1</sup>. Et accipite, et date. Quid accipite ? quid date ? Accipite psalmum, et date tympanum. » Dicit quodam loco apostolus Paulus, reprehendens et dolens quod nemo illi communicaverit « In ratione dati et accepti<sup>2</sup>. » Quid est : « In » ratione dati et accepti, » nisi quod alio loco aperte exposuit : « Si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum » est si nos vestra carnalia metamus<sup>3</sup> ? » Et verum est, quod tympanum quod de corio fit, ad carnem pertinet. Psalmus ergo spiritalis est, tympanum carnale. Ergo plebs Dei congregatio Dei : « Accipite psalmum, et date tympanum : » accipite spiritalia, et date carnalia. Hoc est quod vos et ad illam mensam Beati Martyris (1) exhortati sumus, ut accipientes spiritalia, daretis carnalia. Hæc enim quæ extruuntur ad tempus, ad recipienda corpora vel vivorum vel mortuorum necessaria sunt, sed tempore prætereunti. Numquid post judicium Dei istas fabricas in cælum levabimus ? Sine his tamen hoc tempore agere quæ ad possidendum cælum pertinent non poterimus. Si ergo avidi estis in spiritalibus accipiendis, devoti estote in carnalibus erogandis. « Accipite psalmum, et date tympanum : » accipite vocem nostram, reddite manus vestras.

V. « Psalterium jucundum cum cithara. » Memini nos aliquando differentiam psalterii et citharæ intimasse Charitati Vestræ : studiosi qui meminerunt, recognoscant ;

<sup>1</sup> Psal. LXXX, 3. — <sup>2</sup> Philip. iv, 15. — <sup>3</sup> I Cor. ix, 11.

qui vel non audierunt, vel non meminerunt, discant. Istorum duorum organorum musicorum, et psalterii et citharæ hæc differentia est, quod psalterium lignum illud concavum, unde canoræ chordæ redduntur, in superiore parte habet: deorsum feriuntur chordæ, ut desuper sonent. In cithara vero hæc eadem concavitas ligni partem inferiorem tenet: tanquam illud sit de cælo, hoc de terra. Cœlestis enim est prædicatio verbi Dei. Sed si expectamus cœlestia, non simus pigri ad operanda terrena; quia « Psalterium jucundum, sed cum cithara. » Hoc alio modo dictum est quod supra: « Accipite psalmum, et date tympanum: » hic pro psalmo psalterium, pro tympano cithara posita est. Hoc tamen admoniti sumus, ut prædicationi verbi Dei corporalibus respondeamus operibus.

VI. « Tuba canite<sup>1</sup>. » Hoc est, clarius et fidentius prædicate, ne terreamini: sicut ait Propheta quodam loco: « Exclama, et exalta sicut tuba vocem tuam<sup>2</sup>. Tuba canite in initio mensis tubæ. » Præceptum erat ut in initio mensis tuba caneretur: et hoc usque nunc Judæi corporaliter faciunt, spiritualiter non intelligunt. Initium enim mensis, nova luna est: nova luna, nova vita est. Quid est nova luna? « Si qua igitur in Christo nova creatura<sup>3</sup>. » Quid est: « Tuba canite in initio mensis tubæ<sup>4</sup>? » Cum tota fiducia novam vitam prædicate, strepitum vitæ veteris nolite metuere.

VII. « Quia præceptum ipsi Israël est, et iudicium Deo Jacob<sup>5</sup>. » Ubi præceptum, ibi iudicium. Qui enim in Lege peccaverunt, per Legem iudicabuntur<sup>6</sup>. Et ipse præcepti dator Dominus Christus, Verbum caro factum: « In iudicium, inquit, veni in hunc mundum, ut qui

<sup>1</sup> Psal. LXXX, 4. — <sup>2</sup> Isai. LVIII, 1. — <sup>3</sup> 2 Cor. V, 17. — <sup>4</sup> Hanc versiculi 4 partem omittit, *In insigni die solemnitate vestrae*. — <sup>5</sup> Psal. LXXX, 5. — <sup>6</sup> Rom. II, 12.

» non vident videant, et qui vident cæci fiant<sup>1</sup>. » Quid est: « Ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant, » nisi humiles exaltentur, superbi dejiciantur? Non enim qui vident cæci fiant, sed qui sibi videre videntur, de cæcitate convincantur. Hoc agit mysterium torcularis, ut qui non vident videant, et qui vident cæci fiant.

VIII. « Testimonium in Joseph posuit illud<sup>2</sup>. » Eia fratres, quid est? Joseph interpretatur *Augmentatio*. Meministis, nostis Joseph in Ægyptum venditum: Christus ad Gentes transiens. Ibi Joseph post tribulationes exaltatus<sup>3</sup>. et hic Christus post passionem Martyrum glorificatus. Ergo ad Joseph magis Gentes pertinent: et ideo augmentatio, quia multi filii desertæ, magis quam ejus quæ habet virum<sup>4</sup>. « Testimonium in Joseph posuit illud, » dum exiret de terra Ægypti. » Videte et hic significari quintam sabbati: Quando exiit de terra Ægypti Joseph, id est, populus multiplicatus per Joseph, per mare Rubrum trajectus est<sup>5</sup>. Et tunc ergo produxerunt aquæ reptilia animarum vivarum<sup>6</sup>. Nihil aliud tunc in figura portendebat transitus populi per mare, nisi transitum fidelium per baptismum; testis est Apostolus: « Nolo enim » vos, inquit, ignorare, fratres, quia patres nostri omnes » sub nube fuerunt, et omnes per mare transierunt, et » omnes in Moysen baptizati sunt in nube et in mari<sup>7</sup>. » Nihil ergo aliud significabat transitus per mare, nisi sacramentum baptizatorum; nihil aliud insequentes Ægyptii, nisi abundantiam præteritorum delictorum. Videtis evidentissima sacramenta: premunt Ægyptii, urgent; instant ergo peccata, sed usque ad aquam. Quid ergo times, qui nondum venisti, venire ad baptismum Christi, transire per mare Rubrum? Quid est rubrum? Sanguine

<sup>1</sup> Joan. IX, 39. — <sup>2</sup> Psal. LXXX, 6. — <sup>3</sup> Gen. XXXVII, 28, XLI, 37, etc. — <sup>4</sup> Isai. LIV, 1. — <sup>5</sup> Exod. XIV, 22-31. — <sup>6</sup> Gen. I, 20. — <sup>7</sup> 1 Cor. X, 1, 2.

Domini consecratum. Quid times venire? Conscientia forte aliquorum immanium delictorum stimulat, et excruciat in te animum, et dicit tibi tam magnum esse illud quod commisisti, ut desperes tibi dimitti. Time ne remaneat aliquid peccatorum, si vixit aliquis Ægyptiorum. Cum autem transieris Rubrum mare<sup>1</sup>, cum eductus fueris a delictis tuis in manu potenti et brachio forti, percepturus es mysteria quæ non noveras: quia et ipse Joseph « Cum » exiret de terra Ægypti, linguam quam non noverat audivit. » Audies linguam quam non noveras: quam modo audiunt et recognoscunt, testantes et scientes qui norunt. Audies ubi debeas habere cor: quod modo cum dicerem multi intellexerunt, et acclamaverunt; reliqui muti steterunt, quia nondum linguam quam non noverant audierunt. Accelerent ergo, transeant, discant. « Linguam » quam non noverat audivit. »

IX. « Avertit ab oneribus dorsum ejus<sup>2</sup>. » Quis « Avertit » ab oneribus dorsum ejus, nisi ille qui clamavit: « Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis<sup>3</sup>? » Alio modo hoc idem significatur. Quod faciebat insecutio Ægyptiorum, hoc faciunt sarcinæ peccatorum. « Avertit » ab oneribus dorsum ejus. » Et quasi diceret: Quibus oneribus? « Manus ejus in cophino servierunt. » Per cophinum significantur opera servilia: mundare, stercorare, terram portare, cophino fit, servilia sunt opera: quia omnis qui facit peccatum, servus est peccati; et si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis<sup>4</sup>. Merito et abjecta mundi quasi cophini deputantur: sed et cophinos Deus buccellis implevit<sup>5</sup>: duodecim cophinos buccellarum implevit; « Quia abjecta hujus mundi elegit, ut confunderet » fortia<sup>6</sup>. » Sed et quando in cophino serviebat Joseph,

<sup>1</sup> Psal. cxxxv, 12. — <sup>2</sup> Id. lxxx, 7. — <sup>3</sup> Matth. xi, 28. — <sup>4</sup> Joan. viii, 34 et 36. — <sup>5</sup> Matth. xiv, 20. — <sup>6</sup> 1 Cor. i, 27.

terram ibi portabat, quia lateres faciebat. « Manus ejus » in cophino servierunt. »

X. « In tribulatione invocasti me, et erui te<sup>1</sup>. » Recognoscat se unaquæque conscientia christiana, si devote transierit mare Rubrum<sup>1</sup>, si cum fide credendi et observandi linguam quam non noverat audivit, recognoscat se in tribulatione exauditam. Ipsa enim magna tribulatio erat, premi sarcinis peccatorum. Quantum gaudet relevata conscientia? Ecce baptizatus es, conscientia quæ heri premebatur, hodie gratulatur. Exauditus es in tribulatione, memento tribulationis tuæ. Antequam accederes ad aquam, quid sollicitudinis gerebas? quid jejuniorum exhibebas? quid tribulationum in corde gestabas, orationum internarum, piarum, devotarum? Occisi sunt hostes tui, omnia peccata tua deleta sunt. « In tribulatione invocasti » me, et erui te. »

XI. « Exaudivi te in abscondito tempestatis. » Non in tempestate maris, sed in tempestate cordis. « Exaudivi » te in abscondito tempestatis: probavi te in aqua contradictionis<sup>2</sup>. » Revera, fratres, revera, qui exauditus est in abscondito tempestatis, debet probari in aqua contradictionis. Cum enim crediderit, cum baptizatus fuerit, cum viam Dei carpere cœperit, cum in gemellarium eliquari intenderit, et ab amurca publice currente se extraxerit, habebit multos exagitatores, multos insultatores, multos detractores, dehortatores, minantes etiam ubi possunt, deterrentes, deprimentes. Hæc tota aqua contradictionis est. Puto hodie esse hic sic, arbitror esse hic nonnullos, quos amici sui volebant rapere ad circum, et ad nescio quas hodiernæ festivitatis nugas: forte ipsi illos adduxerunt ad Ecclesiam. Sed sive ipsi illos adduxerunt, sive ab eis ad circum abduci non potuerunt, in aqua con-

<sup>1</sup> Psal. lxxx, 8. — <sup>2</sup> Exod. xiv, 22.

tradictionis probati sunt. Non ergo erubescas prædicare quod nosti, defendere et inter blasphemos quod credidisti. Si enim exaudiris in abscondito tempestatis, corde creditur ad justitiam: si probaris in aqua contradictionis, ore confessio fit ad salutem<sup>1</sup>. Quanta est enim ipsa aqua contradictionis? Jam pene siccata est. Senserunt illam majores nostri, quando verbo Dei, quando mysterio Christi acriter resistebant Gentes, turbabatur aqua. Aquas enim pro populis aliquando intelligendas evidenter Apocalypsis Scriptura demonstrat, ubi aquæ multæ cum viderentur, et quæreretur quid essent, responsum est: « Populi sunt<sup>2</sup>. » Pertulerunt ergo illi aquam contradictionis, « Quando fremuerunt gentes, et populi meditati sunt » inania; quando astiterunt reges terræ, et principes con- » venerunt in unum adversus Dominum et adversus » Christum ejus<sup>3</sup>. » Quando fremuerunt gentes, tunc leo ille viro forti Samson venienti ad ducendam de alienigenis uxorem<sup>4</sup>, Christo scilicet descendenti ad habendam Ecclesiam de Gentibus, fremens ibat in obviam. Sed quid egit? Accepit, tenuit, fregit, dissipavit leonem; factus est in manibus ejus velut hædus caprarum. Quid enim fieret populus fremens, nisi languidus peccator? Occisa autem illa feritate, jam non sic fremit regia potestas, non sic fremit populus Gentium in obviam Christo: imovero in ipso regno Gentium invenimus leges pro Ecclesia, tanquam favum in ore leonis. Quid ergo jam metuum aquam contradictionis, quæ prope jam tota siccata est? Illa pene jam silet, si amurca non contradicat. Quantumlibet mali sæviant alieni, o si eos non adjuvent mali nostri. « Exau- » divi te in abscondito tempestatis, probavi te in aqua » contradictionis. » Recolitis quid de Christo dictum sit, sic natum eum esse in multorum ruinam, et multorum

<sup>1</sup> Rom. x, 10. — <sup>2</sup> Apoc. xvii, 15. — <sup>3</sup> Psal. ii, 1, 2. — <sup>4</sup> Judic. xiv, 4.

resurrectionem, et in signum cui contradicetur<sup>1</sup>. Novimus, videmus: signum crucis erectum est, et contradictum est ei. Contradictum est gloriæ crucis: sed titulus erat super crucem, qui non corrumpatur. Est enim titulus in Psalmo: « In tituli inscriptionem, ne corrumpas<sup>2</sup>. » Signum erat cui contradiceretur: dixerunt enim Judæi: « Noli facere, Rex Judæorum; sed fac quod ipse dixerit » regem se esse Judæorum<sup>3</sup>. » Victa est contradictio, responsum est: « Quod scripsi scripsi. Exaudivit te in abs- » condito tempestatis, probavi te in aqua contradictionis. »

XII. Hoc totum ab initio Psalmi usque ad hunc versum, de oleo torcularis audivimus. Quod restat magis dolendum est et cavendum: ad amurcam enim torcularis pertinet usque ad finem; fortasse non frustra et interposito « Diap- » salmate. » Sed etiam hoc audire utile est, ut qui se jam in oleo videt, gaudeat; qui periclitatur ne in amurca currat, caveat. Utrumque audi: unum dilige, alterum time. « Audi populus meus, et loquar et testificabor tibi<sup>4</sup>. » Non enim populo alieno, non enim populo non pertinenti ad torcular. « Judicate, inquit, inter me et vineam » meam<sup>5</sup>. Audi populus meus, et loquar, et testificabor » tibi. »

XIII. « Israël, si me audieris, non erit in te Deus re- » cens<sup>6</sup>. » Deus recens, est ad tempus factus: Deus autem noster non recens, sed ab æternitate in æternitatem. Et Christus noster recens forte homo, sed sempiternus Deus. Quid enim ante principium? Et utique in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Et ipse Christus noster Verbum caro factum, ut habitaret in nobis<sup>7</sup>. Absit ergo ut sit in aliquo Deus recens. Deus recens, aut lapis, aut phantasma est. Non est,

<sup>1</sup> Luc. ii, 34. — <sup>2</sup> Psal. lxx, 1. — <sup>3</sup> Joan. xix, 19-22. — <sup>4</sup> Psal. lxxx, 9. — <sup>5</sup> Isai. v, 3. — <sup>6</sup> Psal. lxxx, 10. — <sup>7</sup> Joan. i, 1 et 14.